

ВЫПІСКА З ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ

Вучэбная праграма зацверджана ВМА ВНУ Рэспублікі Беларусь 06.06. 2007 г., рэг. № ТД-П67/тып.

ЛЕКСІКАЛОГІЯ

Лексікалогія як раздзел мовазнаўства. Агульная, прыватная, параўнальная, гістарычная, апісальная лексікалогія. Лексічны склад мовы. Адлюстраванне ў лексіцы нацыянальнай культуры і гісторыі.

Слова як асноўная цэласная адзінка мовы. Абагульняльны характар слова. Слова і паняцце. Функцыі слова. Лексічнае і граматычнае значэнні слова. Слова і словаформа. Паняцце пра варыянты слова. Лексічныя дублеты.

Лексічнае значэнне слова. Паўназначныя і непаўназначныя словы. Тыпы лексічных значэнняў слова: прамыя і пераносныя, агульныя і тэрміналагічныя, матываваныя і нематываваныя, свабодныя і звязаныя (фразеалагічна звязаныя і сінтаксічна абумоўленыя). Многазначнасць слова. Прамое (асноўнае) і пераноснае (вытворнае) значэнні слова. Сувязь значэнняў многазначнага слова: метафара, метанімія, сінекдаха.

Амонімы. Лексічныя (поўныя) амонімы. Граматычныя (няпоўныя) амонімы: амафоны, амаформы, амографы. Шляхі ўзнікнення амонімаў. Выкарыстанне амонімаў у мове. Адрозненне аманіміі ад многазначнасці. Абзначэнне амонімаў і многазначных слоў у слоўніках. Паронімы.

Сінонімы. Сінанімічны рад, дамінанта. Разрады сінонімаў: семантычныя (ідэаграфічныя) і стылістычныя сінонімы. Кантэкстуальныя сінонімы. Шляхі ўзнікнення сінонімаў. Семантычныя і стылістычныя функцыі сінонімаў (удакладненне, ацэнка, стылявая арганізацыя тэксту).

Антонімы, іх тыпы. Стылістычнае выкарыстанне антонімаў. Антытэза. Аксюмаран.

Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Спрадвечна беларуская лексіка, яе гістарычныя пласты: агульнаславянскі, усходнеславянскі, уласнабеларускі. Змены ў слоўнікавым складзе беларускай мовы ў XIV–XVII стст. Гістарычныя прычыны абмежаванага ўжывання стараславянізмаў у беларускай мове. Папаўненне слоўнікавага складу беларускай мовы ў XVIII–XX стст.

Запазычаныя словы ў беларускай мове. Прычыны і шляхі пранікнення запазычаных слоў з адной мовы ў другую. Прыметы запазычаных слоў. Фанетычнае і марфалагічнае асваенне запазычаных слоў. Экзатызмы і варварызмы. Інтэрнацыяналізмы. Калькі (поўныя і няпоўныя, словаўтваральныя і семантычныя).

Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле сферы яе ўжывання. Агульнаўжывальная (нейтральная) лексіка. Лексіка абмежаванага ўжытку: дыялектная, спецыяльная (прафесійная і тэрміналагічная), жаргонная лексіка.

Стылістычныя разрады лексікі. Нейтральная (міжстылявая) лексіка. стылітычна афарбаваная лексіка: кніжная (навуковая, афіцыйна-справавая, публіцыстычная, мастацка-паэтычная), гутарковая (размоўная) лексіка.

Актыўная і пасіўная лексіка. Лексіка, што не мае адценняў устарэласці або навізны. Устарэлыя словы: гістарызмы і архаізмы, ужыванне іх у мове. Неалагізмы, умовы іх узнікнення. Сфера ўжывання неалагізмаў. Наватворы (аказіяналізмы).

Лексічны разбор слова.

ФРАЗЕАЛОГІЯ

Фразеалогія як раздзел мовазнаўства. Разуменне фразеалогіі ў вузкім і шырокім сэнсе. Суадноснасць фразеалагізма з іншымі адзінкамі мовы (словам, свабодным словазлучэннем, сказам). Асноўныя асаблівасці фразеалагічных адзінак: узнаўляльнасць, адзінае, цэласнае значэнне, устойліваць, сінтаксічная непадзельнасць, экспрэсіўна-эмацыянальная вобразнасць. Класіфікацыі фразеалагізмаў. Многазначнасць, сінанімічнасць, аманімічнасць, антанімічнасць і варыянтнасць фразеалагізмаў. Крыніцы ўзнікнення беларускай фразеалогіі. Асаблівасці перакладу фразеалагізмаў з адной мовы на другую.

Прыказкі, устойлівыя параўнанні. Крылатыя словы, афарызмы. Стылістычнае выкарыстанне фразеалагізмаў, прыказак, крылатых слоў. Перыфразы.